

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ БАНКІ

№ 009 БАСПАСӨЗ РЕЛИЗИ

2003 жылғы 23 сәуір

Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің 2002 жылғы есебін бекіту туралы және қаржы рыногындағы ағымдағы ахуал туралы

1. Ұлттық Банктің жылдық есебі туралы. 2003 жылғы 22 сәуірде Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің 2002 жылғы есебін Қазақстан Республикасының Президенті бекітті. Жалпы алғанда Ұлттық Банктің 2002 жылғы жұмысы жақсы деп бағаланды.

Бір жылдың ішінде барлық негізгі макрокөрсеткіштердің айтарлықтай жақсарғанын атап өтілді:

- орташа жылдық инфляция 5,9% (2001 жылы – 8,4%);
- қайта қаржыландыру ставкасы 7,5%-ке дейін төмендеді (Қазақстан тәуелсіздік алған күннен бастап ең төменгі деңгей);
- тенгенің номиналды құнсыздануы бір жылда 3,25% (2001 жылы – 3,8%) болды;
- Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтері 25,2%-тен 3138,3 млн. АҚШ долл. дейін көбейді (тауар импорты және қызмет көрсету 3,5 айдан астам);
- ЖІӨ-ге қатынасы бойынша ағымдағы шот тапшылығы 2,4% болды (2001 жылы – 4,9%);
- ақша агрегаттары едәуір кеңейді: ақша базасы – 19%-тен 208,2 млрд. теңгеге дейін, ақша массасы – 32,8%-тен 765 млрд. теңгеге дейін;
- экономиканы монетизациялау деңгейі 17,7%-тен 20,4%-ке дейін көбейді (1994 жылдан бастап ең жоғары).

Қаржы секторының негізгі өлшемдері де жақсарды:

- банктердің жиынтық активтері 40,2%-тен 1 145 млрд. теңгеге дейін өсті (валюталық баламасы – 7,4 млрд. АҚШ долл.);
- резиденттердің депозиттері 35,6%-тен 603,3 млрд. теңгеге дейін өсті (валюталық баламасы – 3,9 млрд. АҚШ долл. жуық), немесе ЖІӨ-нен 16,1%-ке жуық (2001 жылы – 13,7%);
- халықтың салымдары 38,3%-ке өсті және 257,4 млрд. теңге болды (валюталық баламасы – 1,65 млрд. АҚШ долл.);
- экономикаға банктер кредиттерінің жалпы көлемі 37,3%-тен 672,4 млрд. теңгеге дейін өсті (валюталық баламасы – 4,3 млрд. АҚШ долл. астам), немесе ЖІӨ-ге 17,9% (2001 жылы – 15,1%);
- сақтандыру ұйымдарының жиынтық активтері 51,4%-тен 22,4 млрд. теңгеге дейін көбейді;
- сақтандыру сыйлықақыларының көлемі 68,7%-тен 22,6 млрд. теңгеге дейін көбейді;
- жинақтаушы зейнетақы қорларындағы зейнетақы қаражаты 87,4 млрд. теңгеге өсті және 269,8 млрд. теңге болды.

Мемлекет басшысы Ұлттық Банктің алдына 2003 жылға арналған бірқатар міндеттер қойды.

Ұлттық Банктің 2002 жылғы шоғырландырылған қаржылық есебі бойынша "ПрайсуотерхаусКуперс" ЖШС-нен аудиторлық қорытынды алынды, ол Ұлттық Банктің жылдық есебінің құрамында жарияланатын болады. Қаржылық есеп Ұлттық Банктің қаржылық жағдайын 2002 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша шынайы көрсететіні ескеріледі.

2. Қаржы рыногындағы ағымдағы ахуал туралы

Ақша агрегаттары

2003 жылғы наурызда ақша массасы 2,7%-ке көбейді және айдың аяғында 793 млрд. теңге болды. Банк жүйесінің таза сыртқы активтерінің 2,5%-ке және оның ішкі активтерінің 2,9%-ке (Ұлттық қордың активтерін қоспағанда) ұлғаюы ақша массасы өсімінің негізгі факторлары болды.

Айналыстағы қолма-қол ақша (M0) наурызда 3,7%-тен 159,2 млрд. теңгеге дейін, ал банк жүйесінде депозиттер ақша массасы құрылымында – 2,4%-тен 633,8 млрд. теңгеге дейін өсті. Айналыстағы қолма-қол ақша өсімі қарқынының наурыздағы депозиттермен салыстырғанда біршама басым түсуі ақша массасы құрылымында соңғысының үлесінің 80,1%-тен 79,9%-ке дейін және ақша мультипликаторы мәнінің 3,86-тен 3,85-ке дейін төмендеуіне себепші болды.

Қаржы рыногы

Мемлекеттік емес бағалы қағаздар рыногы. 2003 жылғы 1 сәуірде қолданылып жүрген акция эмиссиялары бар акционерлік қоғамдардың жалпы саны 3109 болды. 2003 жылғы наурызда жалпы нақты құны 1840,7 млн. теңге болатын 5 акция эмиссиялары тіркелді, наурызда мемлекеттік емес облигациялардың эмиссиясы тіркелген жоқ. Жалпы нақты құны 810,3 млн. теңге болатын 14 акция эмиссиялары күшін жойды.

2003 жылғы ақпанда акциялар және мемлекеттік емес облигациялар бойынша сатып алу-сату биржалық мәмілелердің көлемі 4265,3 млн. теңге болды, бұл 2003 жылғы қаңтарға қарағанда 2,8 есе аз.

Наурызда бағалы қағаздар рыногында 52 брокер-дилер, 21 тіркеуші, 10 кастодиан банк, өзін-өзі басқаратын 2 ұйым және бағалы қағаздар портфелін басқаратын 6 ұйым жұмыс істеді.

Банкаралық ақша рыногы. 2003 жылғы наурызда банкаралық ақша рыногында банктердің өтімді қаражаттарды теңгеде, сол сияқты шетел валютасында да орналастыру бойынша жоғары белсенділігі байқалды.

Наурызда ақпанмен салыстырғанда банкаралық теңгелік депозиттерді орналастыру көлемі 19,5%-ке ұлғайып, 30,1 млрд. теңге болды. Орналастырылған теңгелік депозиттер бойынша орташа алғандағы сыйақы ставкасы төмендеп, 4,01% болды (ақпанда – 4,30%).

Валюталық қарыз алудың банкаралық рыногында операциялардың негізгі көлемі алдыңғы кезеңдер секілді АҚШ долларындағы депозиттер есебінен жүзеге асырылды. Наурызда орналастырылған доллардағы депозиттердің көлемі ақпандағы көрсеткішпен салыстырғанда 7,3%-ке ұлғайып, 3,0 млрд. АҚШ доллары болды.

Доллардағы депозиттер бойынша кірістілік деңгейі есепті кезеңде іс жүзінде өзгерген жоқ және 1,37% болды (ақпанда – 1,31%).

Валюталардың басқа түрлерімен операциялар көлемі салыстырмалы түрде шамалы болды.

Депозиттік рынок. Наурызда резиденттер депозиттерінің жалпы көлемі 2,4%-ке ұлғайып, 633,8 млрд. теңге болды (4,2 млрд. АҚШ долларына жуық).

Наурыздағы негізгі оң сәттерге теңгелік депозиттердің еркін ақша ағыны есебінен де, сол сияқты валюталық депозиттердің теңгелік шоттарға құйылуы есебінен де едәуір өсуі

болды. Сөйтіп, наурызда ұлттық валютадағы депозиттер 8,7%-ке 283,2 млрд. теңгеге дейін өсті, осы кезеңде шетел валютасындағы депозиттер 350,6 млрд. теңге болып (2,3 млрд. АҚШ долларына жуық), 2,2%-кеміді. Нәтижесінде теңгелік депозиттердің үлес салмағы 42,1%-тен 44,7%-ке дейін ұлғайды. Шетел валютасының бағамы едәуір ауытқып тұрған жағдайдағы осы өзгеріс кәсіпорындар мен халықтың теңге құралдарына басымдық беруіне байланысты болды.

Заңды тұлғалардың депозиттерінің көлемі бір айда 368,5 млрд. теңге болып, 2,1%-ке ұлғайды.

Есепті кезеңде халық салымдарының өсу үрдісі жалғасты (резидент еместерді қоса есептегенде), олардың көлемі бір айда 2,6%-ке 272,1 млрд. теңгеге дейін өсті (1,8 млрд. АҚШ долларына жуық). Халық салымдарының құрылымында мерзімді депозиттердің өсуі оң бағаланады, олардың үлес салмағы наурызда 83,3% болды (ақпанда – 83,1%).

Наурызда депозиттер бойынша кірістілік деңгейі ақпанмен салыстырғанда төмендеді. Жеке тұлғалардың теңгелік мерзімді депозиттері бойынша орташа алғандағы сыйақы ставкасы 11,3%-тен 10,9%-ке дейін, ал заңды тұлғалардың депозиттері бойынша –5,3%-тен 5,0%-ке дейін төмендеді.

Кредиттік рынок. Банктердің экономикаға кредиттері бойынша негізгі борыштың жалпы көлемі 2003 жылғы наурызда біршама төмендеп (1,1%-ке), 696,7 млрд. теңге болды (4,6 млрд. АҚШ долларына жуық).

Алдыңғы айдағы секілді наурызда да ұлттық валютадағы кредиттердің өсу үрдісі жалғасты (8,2%-ке), сол кезде шетел валютасындағы кредиттердің көлемі біршама төмендеді (5,8%-ке). Нәтижесінде наурызда ақпанмен салыстырғанда теңгелік кредиттердің үлес салмағы 33,3%-тен 36,5%-ке дейін ұлғайды.

Қазақстан аймақтары бойынша кредиттерді шоғырландыру құрылымында елеулі өзгерістер болған жоқ. Олардың негізгі массасы бұрынғыдай Алматы қаласы (экономикаға барлық кредиттердің 69,5%-і), Астана қаласы (4,4%), Шығыс Қазақстан (4,9%) және Қарағанды (4,0%) облыстары секілді қалалар мен аймақтарда шоғырланды.

Наурызда банктердің шағын кәсіпкерлік субъектілеріне берген кредиттері 0,8%-ке ұлғайып, 149,8 млрд. теңге болды.

2003 жылдың наурызында кредиттік рыноктағы проценттік ставкалардың төмендеу үрдісі орын алды. Заңды тұлғаларға ұлттық валютада берілген кредиттер бойынша орташа алғандағы сыйақы ставкасы ақпанмен салыстырғанда 15,8%-тен 15,7%-ке дейін, ал жеке тұлғаларға берілген кредиттер бойынша – 24,1%-тен 23,0%-ке дейін төмендеді.